

SYLWETKI PROFESORÓW POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

6/2

BOHDAN STEFANOWSKI (1883—1976)

Bohdan Stefanowski urodził się 17 VI 1883 r. w Lublinie. Po ukończeniu w 1901 r. gimnazjum realnego we Lwowie podjął studia w miejscowej Szkole Politechnicznej. Jako „znamienicie uzdolniony” ukończył w 1905 r. tę uczelnię, uzyskując dyplom inżyniera mechanika. W latach 1905—1908 pracował jako inżynier w różnych zakładach przemysłowych w kraju i zagranicą. Pracując przez pewien czas w Zakładach Zyrardowskich zetknął się z zagadnieniami energetyki i gospodarki cieplnej w przemyśle, co stało się punktem zwrotnym w jego dalszej karierze. Od tej pory główną dziedziną zainteresowań B. Stefanowskiego stała się fizyka ciepła. W tym celu odbył studia uzupełniające w wyższych szkołach technicznych w Dreźnie (u prof. R. Molliera) i Berlinie-Charlottenburgu (u prof. W. Josse'go).

W 1909 r. rozpoczął pracę naukowo-dydaktyczną w Szkole Politechnicznej we Lwowie. Początkowo był adiunktem w Katedrze Teorii Maszyn, w 1912 r. objął stanowisko docenta, a w dwa lata później został profesorem nadzwyczajnym w Katedrze Pomiarów Maszyn, specjalnie dla niego utworzonej. W czerwcu 1914 r. uzyskał doktorat nauk technicznych na podstawie pracy pt. „Przebieg przegrzany w chłodzience amoniakalnej”. Wybuch I wojny światowej zastał go w zaborze rosyjskim. Przymusowo ewakuowany na południe Rosji, podjął się tam kapitalnej przebudowy wielkich młynów wodnych na trwały napęd silnikami spalinowymi. Zajmował się również usprawnianiem gospodarki cieplnej w cukrowniach i gorzelniach ukraińskich.

Przebywając w 1918 r. w Kijowie, prof. B. Stefanowski otrzymał pismo od rektora nowo uruchomionej Politechniki Warszawskiej Z. Straszewicza z propozycją objęcia katedry po zmarłym prof. S. Patzschke. W związku z tym jesienią t.r. przybył do Warszawy i z dniem 1 X podjął wykłady z termodynamiki technicznej na Wydziale Budowy Maszyn i Elektrotechniki. Po jego podziale (15 VI 1921) na dwa odrębne wydziały związany był zawsze z Wydziałem Mechanicznym. Do wybuchu wojny w 1939 r. kierował Katedrą Termodynamiki Technicznej (przeimianowaną w 1938 r. na Katedrę Teorii Maszyn Ciepłych) oraz prowadził uruchomione przez siebie Laboratorium Maszyn Ciepłych. W dniu 15 VII 1923 r. otrzymał nominację na profesora zwyczajnego. W roku akad. 1928/29 piastował godność dziekana Wydziału Mechanicznego.

Znany był powszechnie z niezwykle serdecznego i życzliwego stosunku do studentów, co sprawiało, że młodzież akademicka uważała go za swego przewodnika duchowego i intelektualnego. Z czasów, kiedy pracował w Szkole Politechnicznej, przeniósł na grunt uczelni warszawskiej dobre tradycje lwowskiego „Bratniaka”, przyczyniając się do rozwoju Towarzystwa Bratniej Pomocy Studentów Politechniki

Warszawskiej. Wspierał je nie tylko swym autorytetem, ale nawet pod względem finansowym (m. in. przekazywał do kasy towarzystwa większość honorariów autorskich za napisane podręczniki).

W okresie międzywojennym prof. B. Stefanowski współpracował nadal z przemysłem. M. in. projektował urządzenia cieplne dla potrzeb przemysłu i gospodarki komunalnej, był jednym z inicjatorów polskiego chłodnictwa, prowadził badania z dziedziny paliw zastępczych. W latach 1934—1936 pełnił funkcję sekretarza generalnego, a od 1937 r. — zastępcy przewodniczącego Polskiego Komitetu Energetycznego.

W początkowym okresie okupacji hitlerowskiej starał się zabezpieczyć urządzenie Laboratorium Maszyn Ciepłych przed rabunkiem najeźdźcy. Następnie, za zgodą władz niemieckich, był kuratorem Pawilonu Mechanicznego Politechniki Warszawskiej, a od czerwca 1940 r. kierował uczelnianym Zakładem Badawczym Techniki Ciepłej. Od 1942 r. wykładał w Państwowej Wyższej Szkole Technicznej, biorąc jednocześnie udział w tajnym nauczaniu na poziomie akademickim. Podczas Powstania Warszawskiego został ciężko ranny odłamkami granatu; musiał być poddany prowizorycznej operacji w szpitalu powstańczym. Ostatnie miesiące okupacji spędził w Częstochowie.

Wkrótce po wyzwoleniu władze oświatowe powołały prof. B. Stefanowskiego na organizatora politechniki w Łodzi. Dzięki tytanicznej pracy udało mu się uruchomić na jesieni 1945 r. trzy pierwsze wydziały tej uczelni. W latach akad. 1945/46—1947/48 pełnił godność pierwszego rektora Politechniki Łódzkiej. Następnie zrezygnował z tego stanowiska i na jesieni 1948 r. powrócił na Politechnikę Warszawską. Odtąd kierował ponownie — aż do przejścia na emeryturę we wrześniu 1960 r. — Katedrą Teorii Maszyn Ciepłych (włączoną w 1951 r. do nowo powstałego Wydziału Mechanicznego Konstrukcyjnego) oraz Zakładem Techniki Ciepłej. Jego dziełem, jako twórcy, projektanta i realizatora, była budowa osobnego gmachu techniki cieplnej Politechniki Warszawskiej, którego część frontowa została oddana do użytku w 1954 r., a cały obiekt — w 1960 r.

Prof. B. Stefanowski był członkiem wielu towarzystw i instytucji naukowych, m. in. członkiem Akademii Nauk Technicznych (od 1923) i członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk (od 1952). Współpracował przy organizacji I Kongresu Nauki Polskiej (1951). Doktor honoris causa Politechniki Łódzkiej (1949) i Politechniki Warszawskiej (1960). Zmarł 3 I 1976 r. w Warszawie i został pochowany na cmentarzu Powązkowskim (kwatery 185-III-16). Był odznaczony m. in. Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1949) i Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1958).

Oprac. Krystyna Olewnik